

*До разової Спеціалізованої вченої ради
з присудження наукового ступеня
доктора філософії у Львівському державному
університеті внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Торбаса Олександра Олександровича на дисертацію
Сабанюка Тараса Ростиславовича на тему:
«Організація взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під
час виявлення та розслідування умисних вбивств»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 – Право**

Актуальність обраної теми дослідження. Відповідно до ст. 2 КПК України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Власне це положення є базовим для формування всіх інститутів та процедур кримінального процесу, адже діяльність будь-якого суб'єкта, який проводить або залучається до кримінального процесу, буде направлена саме на реалізацію цих завдань. І особлива увага в цьому аспекті повинна приділятися

стороні обвинувачення, на яку покладається обов'язок розслідувати кримінальні правопорушення.

Перелік суб'єктів, які відносяться до сторони обвинувачення, надано в ст. 3 КПК України, власне їх повноваження у кримінальному процесі розкриваються в Параграфі 2 Глави 3 КПК України. Проте цілком очевидним є той факт, дані положення лише надають нормативні рамки для діяльності уповноважених суб'єктів, в той же час реальне ефективне розслідування кримінальних правопорушень вимагає більш глибокої взаємодії між всіма уповноваженими учасниками кримінальних процесуальних відносин. В першу чергу це стосується саме взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами.

Власне КПК України надає лише базові вказівки щодо того, як має відбуватися такого роду взаємодія, обмежуючись фактично лише ст. 41 КПК України, де зазначено, що представники оперативних підрозділів мають виконувати доручення та вказівки слідчого, дізнавача та прокурора в процесі проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Власне ця стаття та низка інших положень кримінального процесуального законодавства не дозволяють в повній мірі проаналізувати специфіку взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами. Більше того, така специфіка в значній мірі буде залежати від особливостей самого кримінального правопорушення. Тому напевно найбільш складною за формою організації буде саме взаємодія між слідчим та оперативними підрозділами при виявленні та розслідуванні умисних вбивств.

Власне відсутність чіткого законодавчого регулювання, а також через наявність різних за змістом та рівнем підзаконних нормативних актів, які стосуються взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами в процесі виявлення фактів та розслідування умисних вбивств, змушує практиків звертатися до наукових напрацювань з цього питання. У зв'язку з цим можна констатувати, що тема дисертаційного дослідження Сабанюка Т.Р. є актуальною для затребуваною для вітчизняної кримінальної процесуальної доктрини та правозастосовної практики.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також їх достовірність не викликає сумнівів, адже основні положення опонованого дисертаційного дослідження ґрунтуються на значній за обсягом джерельній базі, яку становлять як доктринальні джерела, так і емпіричні матеріали.

Так, емпіричну базу дослідження складають практика ЄСПЛ, ВС, матеріали 38 вивчених оперативно-розшукових справ оперативних підрозділів ГУНП у Львівській та Рівненській областях, матеріали 112 кримінальних проваджень, розглянутих місцевими судами, результати опитування 87 респондентів. Окремо необхідно звернути увагу на особистий понад двадцятирічний досвід роботи дисертанта на посадах у оперативних підрозділах Національної поліції, а також на керівних посадах в територіальних підрозділах Національної поліції, що дозволяє стверджувати про вдале поєднання теоретичної та практичної складової відповідного дисертаційного дослідження.

Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження виступив комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, серед яких були застосовані діалектичний метод, метод аналізу, синтезу, формальної логіки, абстрагування, спостереження та інші. Це забезпечило високий рівень обґрунтованості та достовірності отриманих автором результатів дисертаційного дослідження, який засвідчує, зокрема, їх достатню апробація на наукових та науково-практичних конференціях.

Автор вдало вибрав мету дисертаційного дослідження, а саме – отримання нових результатів щодо розуміння змісту та сутності організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування умисних вбивств на підставі нормативних приписів вітчизняного оперативно-розшукового, кримінального процесуального законодавства, узагальнення оперативно-розшукової та слідчої практики, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій для удосконалення відповідних положень нормативно-правових актів з питань

взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами та практики їх застосування.

Для досягнення поставленої мети автором у дисертаційному дослідженні були поставлені такі завдання:

– здійснити аналіз стану теоретичних уявлень про взаємодію слідчого з оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень;

– визначити зміст та сутність взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, місце в ній організації взаємодії, її поняття, функціональне призначення, принципи та суб'єкти;

– розкрити вплив визначення у кримінальному законодавстві умисного вбивства та його різновидів на організацію взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами для з'ясування його обставин;

– визначити на підставі вивчення вітчизняного оперативно-розшукового, кримінального процесуального законодавства моделі організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування умисних вбивств як структур, що забезпечують управління процесами такої взаємодії;

– визначити моделі організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час виявлення в результаті здійснення оперативно-розшукової діяльності готування до вчинення, вчинення умисного вбивства та описати особливості їх реалізації у типових оперативно-розшукових ситуаціях;

– визначити моделі організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час досудового розслідування умисних вбивств та описати особливості їх реалізації у типових слідчих ситуаціях;

– сформулювати на підставі результатів дослідження пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової регламентації організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

Вивчення дисертаційного дослідження дозволяє дійти висновку, що його зміст відповідає сформульованій меті та завданням.

В ході свого дослідження дисертант звертається до наукових робіт з відповідної тематики, критично їх аналізує, формулює на підставі цього власні нові та обґрунтовані висновки. Стиль викладення матеріалу дозволяє легко сприйняти зміст та характер висновків та результатів, які отримав здобувач за результатами проведеного дослідження.

Таким чином наукові висновки, положення та рекомендації, сформульовані у дисертації, є обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна одержаних результатів. Зміст дисертаційної роботи, а також праць, в яких відображені основні результати дослідження, дозволяють стверджувати, що наукові висновки, результати, пропозиції сформульовані дисертантом самостійно та характеризуються науковою новизною.

Особливо важливими для доктрини є ті висновки, які здобувач сформулював вперше, а саме:

- розкрито поняття організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами як системи рішень та дій, які реалізуються керівниками слідчого, оперативного підрозділів, правоохоронних органів, прокурором процесуальним керівником, слідчим, працівником оперативного підрозділу в межах їх повноважень та компетенції, із забезпечення ефективності спільного вирішення завдань щодо встановлення обставин події кримінального правопорушення та кримінального переслідування винних у його вчиненні;

- визначено систему принципів організації взаємодії між слідчим та оперативним підрозділом, до якої включені законність, спільна мета, компетентність, єдиноначальність та колегіальність, системність, плановість;

- запропоновано запровадити у науковий обіг категорію модель взаємодії при виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень як сформовану положеннями нормативно-правових актів та науково обґрунтованими методичними рекомендаціями універсальну структуру діяльності суб'єктів

організації взаємодії, яка виступає як основа для забезпечення практики взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень. А також визначені та описані моделі стратегічного та тактичного рівнів організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час виявлення в результаті здійснення оперативно-розшукової діяльності готування до вчинення, вчинення умисного вбивства та організації взаємодії слідчого та оперативного підрозділу у типових слідчих ситуаціях досудового розслідування умисного вбивства;

Інші наукові положення, сформульовані дисертантом за результатами свого дослідження також містять елементи наукової новизни та спрямовані на удосконалення раніше сформульованих у літературі положень.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Зміст та оформлення дисертації відповідає меті та завданням дослідження, а також відображають його актуальність та наукову новизну. Дисертація Сабанюка Т.Р. характеризується логічною завершеністю, комплексністю, а також системністю отриманих висновків та результатів.

Структура дисертації обумовлена завданнями та метою дослідження й складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменувань) та 4 додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 176 сторінок. Загальний обсяг роботи – 232 сторінки.

Основні результати дисертаційного дослідження знайшли своє повне відображення у фахових наукових статтях та публікаціях апробаційного характеру.

У Розділі 1 «Теоретичні та прикладні засади взаємодії під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень» досліджуються загальнотеоретичні положення та нормативне регулювання взаємодії зазначених суб'єктів при розслідуванні кримінальних правопорушень.

У п. 1.1. «Теоретичні уявлення про взаємодію слідчого з оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень» автор слушно зазначає, що необхідність залучення

оперативних підрозділів, а також інших підрозділів при здійсненні досудового розслідування обумовлена багатьма чинниками, в першу чергу така потреба виникає при розслідуванні кримінальних проваджень із багатьма епізодами, багатьма підозрюваними, потерпілими чи свідками, необхідністю проведення значної кількості слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій тощо. Це у свою чергу викликає потребу у залученні до процесу розслідування значної кількості співробітників інших, особливо оперативних, підрозділів.

В якості однієї з однак взаємодії слідчого та оперативних працівників дисертант абсолютно обґрунтовано виділяє спільність мети. Така взаємодія, особливо щодо умисних вбивств підвищує ефективність їх виявлення та розслідування, оскільки спільні зусилля дозволяють швидко одержати дані про обставини готування, вчинення умисного вбивства, осіб, причетних до її події. Що у підсумку має забезпечити одержання доказів та в найкоротші терміни затримання особи, що вчинила це кримінальне правопорушення, а також досягти основної мети – притягнення винного до кримінальної відповідальності.

В п. 1.2. *«Поняття, сутність та принципи організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень»* дисертаційного дослідження зазначається, що організація взаємодії слідчого з оперативними працівниками при виявленні та розслідуванні умисних вбивств є одним із складних випадків практичної пошуково-пізнавальної діяльності. Розслідування такого роду кримінальних правопорушень було, є та буде залишатися не простим завданням, адже в багатьох випадках його вирішення вимагає ретельності у прийнятті рішень, залучення широкого кола учасників взаємодії, в тому числі тих, що мають спеціальні знання тощо. Автор слушно зазначає, що принципами організації взаємодії є принцип законності; принцип спільної мети; принцип компетентності; принцип єдиноначальності та колегіальності; принцип системності; принцип плановості.

В п. 1.3. «Суб'єкти організації взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень та нормативно-правова регламентація їх повноважень» вивчаються питання, які пов'язані з суб'єктним складом такої взаємодії. Тут дисертант зазначає, що безпосередньо на місці події організація взаємодії, за відсутності керівника органу (підрозділу), стає прерогативою слідчого (дознавача), оскільки Інструкцією визначено, що слідчий (дознавач) на місці події безпосередньо здійснює керівництво діями усіх членів слідчо-оперативної групи та відповідає за якість проведення огляду місця події, а також за потреби (наявності підстав) здійснює інформування уповноваженого працівника чергової частини про доцільність залучення додаткових сил і засобів. Відповідно у частині функціонування слідчо-оперативної групи слідчий забезпечує організацію діяльності групи, відповідає за якість такої роботи, має право клопотати про залучення додаткових сил.

В Розділі 2 «Типові моделі організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час виявлення та розслідування умисних вбивств» автор досліджує конкретні моделі відповідної взаємодії.

Так, в п. 2.1 «Умисне вбивство як чинник, що впливає на організацію взаємодії слідчого та оперативних підрозділів для з'ясування її обставин» автор стверджує, що для кримінально-правової оцінки умисного вбивства в окремих випадках має значення емоційний стан винної особи при вчиненні нею цього діяння. Відомо, що емоційний стан є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення і загалом немає значення для кваліфікації. Проте, в окремих складах кримінальних правопорушень цей стан набуває обов'язкового характеру. Щодо умисного вбивства емоційний стан має значення у ст. 116 КК України, яка передбачає відповідальність за умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. У цьому випадку предмет доказування буде охоплювати ряд специфічних ознак. В першу чергу наявність в особі на момент вчинення вбивства стану афекту, а це уже передбачає залучення до взаємодії осіб із

специфічними спеціальними знаннями. Крім того, встановлення того ким чи чим саме цей стан був викликаний, адже стан афекту повинен бути зумовлений саме діями зі сторони потерпілої особи (жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження).

В п.п. 2.2.1 *«Різновиди моделей взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час виявлення в результаті здійснення оперативно-розшукової діяльності готування до вчинення, вчинення умисного вбивства»* дисертант стверджує, що до об'єктивних чинників, ситуацій взаємодії між оперативним підрозділом та слідчим в оперативно-розшукових справах щодо готування, вчинення умисного вбивства відносяться: нормативно-правові приписи, які регламентують повноваження суб'єктів взаємодії між оперативним підрозділом та слідчим під час виявлення та документування оперативним підрозділом готування, замаху на вчинення злочину; наявні на певний момент джерела оперативно-розшукової інформації, їх достовірність та потенційна можливість бути використаними при прийнятті рішень в оперативно-розшуковій справі, проведенні оперативно-розшукових заходів та в подальшому в доказуванні у кримінальному провадженні; організаційні та матеріально-технічні можливості з документування протиправної діяльності осіб, які є в розпорядженні оперативного підрозділу. Суб'єктивними чинниками є: склад співробітників оперативного та слідчого підрозділу, які взаємодіють, їх професійні якості та досвід роботи з документування готування, замаху на вчинення умисного вбивства; особливості суб'єкта (особи, групи осіб), щодо яких здійснюється провадження в оперативно-розшуковій справі – його психологічні особливості, професійний досвід, досвід злочинної діяльності, соціальні зв'язки, тощо.

В п.п. 2.2.2 *«Особливості організації взаємодії слідчого та оперативного підрозділу у типових оперативно-розшукових ситуаціях під час виявлення готування до вчинення, вчинення умисного вбивства»* автор зазначає, що у оперативно-розшукових ситуаціях, коли відомості про вчинення умисного

вбивства одержані в рамках провадження у оперативно-розшуковій справі щодо готування до вчинення іншого злочину, дії оперативного підрозділу зводяться до визначення достовірності одержаних даних та можливості використання їх як підстави для початку кримінального провадження без створення ризику розкриття джерела їх отримання оперативним підрозділом. Це є найбільш оптимальним алгоритмом дій у цій ситуації. Розпочинати провадження в оперативно-розшуковій справі в умовах, коли є достатні дані для початку кримінального провадження – упустити можливість зафіксувати протиправну діяльність із використанням широкого спектру засобів збирання доказів у кримінальному провадженні.

В п. 2.3.1 *«Різновиди моделей організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час досудового розслідування умисних вбивств»* зазначається, що на стратегічному рівні ключову роль грають начальник Головного слідчого управління та керівники слідчих управлінь головних управлінь Національної поліції в областях. В першу чергу діяльність таких керівників має бути спрямована на формування стійких процесів взаємодії між слідчим та оперативним підрозділом, які забезпечують взаємне інформування, спільне виконання суб'єктами взаємодії у конкретних кримінальних провадженнях щодо умисних вбивств слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, або виконання оперативним підрозділом доручень слідчого.

В п. 2.3.2 *«Особливості організації взаємодії слідчого та оперативного підрозділу у типових слідчих ситуаціях досудового розслідування умисного вбивства»* стверджується, що заходи з організації взаємодії по такій категорії кримінальних проваджень на тактичному рівні прямо пов'язані зі слідчою ситуацією, яка склалася. Найбільш типовими є ситуації початку кримінального провадження: 1) на підставі заяви чи повідомлення про виявлення трупа з ознаками насильницької смерті; 2) на підставі матеріалів оперативно-розшукової справи щодо фактів готування до вчинення, вчинення умисного вбивства. Власне далі автор розкриває особливості організації

взаємодії слідчого та оперативних підрозділів саме на основі цих типових слідчих ситуацій.

Дисертації виконана державною мовою з дотриманням наукового стилю.

Порушень академічної доброчесності, текстових запозичень без посилання на першоджерела опонентом не виявлено.

Дисертація Сабанюка Т.Р., містить вагомий для науки кримінального процесу результати, які в цілому вирішують важливу наукову проблему, пов'язану з організацією взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час виявлення та розслідування умисних вбивств.

Теоретичне та практичне значення основних положень та висновків дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у науково-дослідній роботі, навчальній роботі, правозастосовній, правотворчій діяльності тощо.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Виключно позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Сабанюка Т.Р., необхідно звернути увагу на окремі положення роботи, які є дискусійними та потребують окремих пояснень автора під час захисту:

1. Автором було вдосконалено визначення взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, відповідно до якого така взаємодія має розумітися як діяльність низки суб'єктів, в тому числі і прокурора процесуального керівника. Проте в тексті дисертаційного дослідження ролі прокурора в організації взаємодії слідчого з оперативними підрозділами уваги увага майже не приділяється, адже відповідно до позиції дисертанта, ключовим суб'єктом такої взаємодії виступає, як правило, керівник органу досудового розслідування. У зв'язку з цим не зовсім зрозуміло, чи доцільно взагалі виділяти прокурора як суб'єкта взаємодії слідчого з оперативним підрозділом, а якщо так, то необхідно було більш детально дослідити його роль в такій взаємодії.

2. Аналізуючи специфіку взаємодії слідчого та оперативних підрозділів, не повністю було розкрито питання щодо рівня повноважень, на якому така

взаємодія може відбуватися. Так, на с. 84 автор зазначає, що одним з принципів організації взаємодії є «принцип єдиноначальності та колегіальності», який поєднує елементи владних повноважень та прийняття колегіальних рішень. В той же час необхідно підкреслити, що хоча в процесі організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів дійсно частина питань може прийматися колегіально в процесі обговорення, сам процесуальний статус таких суб'єктів вказує, що відповідна взаємодія не може бути горизонтальною, тобто вона буде організована в першу чергу саме завдяки наявності у одного із суб'єктів (в даному випадку слідчого) владних повноважень по відношенню до іншого. Під час публічного захисту бажано почути думку дисертанта щодо того, чи можна вважати наявність сурової ієрархії однією з ознак організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами.

3. На с. 80 дисертаційного дослідження автор підтримує позицію, що ключовим суб'єктом організації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами є керівник органу досудового розслідування. Не применшуючи роль керівника саме в організації взаємодії, така позиція все одно виглядає спірною, адже результати досудового розслідування будуть залежати від якості відповідної взаємодії, що в першу чергу покладе саме на слідчого обов'язок здійснювати її у такий спосіб, щоб виконати всі поставлені перед ним завдання. Більш доцільним виглядає виділення слідчого як ключову особу в організації взаємодії з оперативними підрозділами, адже саме від його вміння здійснювати таку взаємодію можливе досягнення результатів, які були поставлені в тому числі і керівником органу досудового розслідування.

4. Автор пропонує внести зміни до ст. 41 КПК України та дозволити слідчому доручати оперативним підрозділам розшукові дії для пошуку джерел даних, осіб, місцезнаходження матеріальних об'єктів, які мають значення для кримінального провадження. Повністю погоджуючись з необхідністю такого уточнення ст. 41 КПК України, дещо спірною є запропоноване автором формулювання. Надання в статті КПК України вичерпного переліку заходів,

які може проводити оперативних підрозділ за дорученням слідчого в подальшому може обмежити можливості використання такого положення, адже в результаті взаємодії можуть виникнути необхідність у проведенні і інших процесуальних дій. В даному випадку можна запропонувати за аналогією використати п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України та застосувати формулювання «інші процесуальні дії». Це дозволить розширити способи взаємодії між слідчим та оперативним підрозділом, проте не буде обмежувати їх конкретними процесуальними діями, про які зазначає дисертант.

5. При здійсненні дисертаційного дослідження автором було проведено опитування практичних працівників щодо питань, які досліджуються. В подальшому автором було запропоновано внесення низки змін до законів та підзаконних нормативно-правових актів щодо вдосконалення організації взаємодії слідчого та оперативних підрозділів. Однак самі ці пропозиції в опитування не потрапили. Можна стверджувати, що аргументація необхідності внесення таких змін лише б стала сильнішою, якби була встановлена думка респондентів щодо таких пропозицій.

Водночас, наведені зауваження є дискусійними та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

ВИСНОВОК

1. Дисертація Сабанюка Тараса Ростиславовича на тему: «Організація взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами під час виявлення та розслідування умисних вбивств» є завершеною, комплексною, кваліфікаційною науковою працею, у якій знаходить вирішення важлива наукова проблема – визначення сутності взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами та формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій для удосконалення відповідних положень

нормативно-правових актів з питань взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами та практики їх застосування.

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року.

3. Здобувач Сабанюк Тарас Ростиславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент

завідувач кафедри кримінального процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
д.ю.н., професор

Олександр ТОРБАС

Підпис засвідчую:
Ректор, професор

Олег ТОДОЩАК